

Podręczniki Prawnicze

Zobowiązania

- część ogólna

Zbigniew Radwański
Adam Olejniczak

9. wydanie

C. H. Beck

PODRĘCZNIKI PRAWNICZE

Z. Radwański/A. Olejniczak • Zobowiązania – część ogólna

W sprzedaży:

E. Gniewek (red.)

PODSTAWY PRAWA CYWILNEGO, wyd. 3

Studia Prawnicze

Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska

ZOBOWIĄZANIA – CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA, wyd. 9

Podręczniki Prawnicze

A. Kawalko, H. Witeczak

ZOBOWIĄZANIA, wyd. 3

Skrypty Becka

A. Doliwa

ZOBOWIĄZANIA, wyd. 2

Akademia Prawa

KODEKS CYWILNY Z WPROWADZENIEM, wyd. 33

Twoje Prawo

EP www.edukacjaprawnicza.pl

www.sklep.beck.pl

Zobowiązania – część ogólna

Zbigniew Radwański

emerytowany profesor

Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Adam Olejniczak

profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

9. wydanie
rozszerzone i zaktualizowane

WYDAWNICTWO C. H. BECK
WARSZAWA 2010

Redakcja: Ksenia Rzepka

© **Wydawnictwo C. H. Beck 2010**

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00–203 Warszawa

Skład i łamanie: Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.
Druk i oprawa: P.W.P. INTERDRUK, Warszawa

ISBN 978-83-255-1965-0

Przedmowa do dziewiątego wydania

Podręcznik ten zawiera wykład części ogólnej prawa zobowiązań w zakresie wskazanym w art. 353–534 Kodeksu cywilnego. Części szczegółowej prawa zobowiązań poświęcony jest odrębny podręcznik *Z. Radwańskiego i J. Panowicz-Lipskiej, Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2010.

Podobnie jak jej poprzednie wydania, książka ta ma służyć studentom wydziałów prawa. Jednak wiele objaśnień, zwłaszcza dotyczących nowych, ukształtowanych po 1989 r. instytucji prawa lub odnoszących się do właśnie zmienionych przepisów, może zainteresować także dojrzałych prawników.

W niniejszym wydaniu uwzględniono zmieniony w ciągu ostatnich dwóch lat stan prawny. W szczególności przedstawiono zmianę treści art. 385 § 2 KC, przeprowadzoną ustawą z 2.4.2009 r. (Dz.U. Nr 79, poz. 662) oraz nowelizację Kodeksu cywilnego i Prawa dewizowego w zakresie wyrażania i wykonywania zobowiązań w walucie obcej, przeprowadzoną ustawą z 23.10.2008 r. (Dz.U. Nr 228, poz. 1506). Uwzględniono też zmiany, jakie w zakresie odpowiedzialności z tytułu niezgodności z prawem orzeczeń wprowadziła ustawa z 10.6.2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Sposób przedstawienia zagadnień ma na względzie adresatów tego podręcznika. Nie unikając więc prezentacji problemów spornych i zawiłych, rozważania teoretyczne ujęto syntetycznie, ze wskazaniem, jakie poglądy uzyskały – zwłaszcza w judykaturze – walor dominujący. Nieco więcej uwagi poświęcono przedstawieniu nowych albo istotnie zmienionych instytucji prawnych. Wykład opatrzone odnośnikami do literatury i orzecznictwa.

Podstawę do przygotowania niniejszego wydania podręcznika stanowiły jego dotychczasowe cztery wydania, autorstwa *Zbigniewa Radwańskiego*, oraz cztery wydania, które ukazały się w opracowaniu *Autora i Adama Olejniczaka*. Zachowano dotychczasową sekwencję i metodę wykładu, dostosowaną do podręcznika części ogólnej prawa cywilnego – *Z. Radwański, Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2009.

Stan prawny, literaturę i orzecznictwo uwzględniono do lipca 2010 r.

Poznań, wrzesień 2010 r.

Prof. dr Zbigniew Radwański
Prof. dr hab. Adam Olejniczak

Spis treści

	Str.	Nb.
Przedmowa do dziewiątego wydania	V	
Wykaz skrótów	XIX	
Wykaz literatury	XXIII	

Rozdział I. Wiadomości wstępne	1	1
§ 1. Źródła i miejsce prawa zobowiązań w polskim systemie prawnym.....	1	1
I. Miejsce i funkcja prawa zobowiązań w systemie prawnym.....	1	1
1. Dział prawa cywilnego	1	1
2. Inne działy	2	2
II. Źródła prawa zobowiązań.....	3	8
1. Prawo stanowione	3	8
2. Prawo zwyczajowe i zwyczaj	5	15
3. Prawo intertemporalne	6	17
III. Struktura prawa zobowiązań	7	18
1. Część ogólna i szczegółowa.....	7	18
2. Zróżnicowania podmiotowe.....	8	19
IV. Podstawowa literatura do prawa zobowiązań.....	9	22
1. Przed kodyfikacją.....	9	22
2. Przed reformą Kodeksu.....	10	23
3. Po reformie Kodeksu	10	24
§ 2. Zobowiązanie	11	25
I. Pojęcie	11	25
1. Elementy	11	25
2. Stosunek prawny typu względnego	12	29
3. Treść.....	13	34
4. Dług.....	15	39
5. Rozszerzona skuteczność.....	17	43
6. Jedność stosunku zobowiązaniowego.....	19	50
II. Dług i odpowiedzialność	19	51
1. Pojęcie.....	19	51
2. Odpowiedzialność osobista.....	21	52
3. Zobowiązania niepełne.....	22	53
4. Ograniczona odpowiedzialność osobista	23	57
5. Odpowiedzialność rzeczowa.....	24	60
III. Powstanie stosunku zobowiązaniowego.....	25	61
1. Uwagi wstępne	25	61
2. Czynności prawne	25	62
3. Akty administracyjne	26	64

	Str.	Nb.
4. Konstytutywne orzeczenia sądów	28	70
5. Inne zdarzenia	28	72
§ 3. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika	29	74
I. Uwagi ogólne	29	74
II. Przesłanki ochrony	30	75
1. Chroniona wiarygodność	30	76
2. Czynność prawna dłużnika	31	78
3. Pokrzywdzenie wierzyciela	32	80
4. Korzyść osoby trzeciej	34	82
III. Zaskarżenie czynności i jego skutki	35	84
1. Zaskarżenie czynności	35	84
2. Orzeczenie względnej bezskuteczności	36	88
IV. Zbliżone instytucje	39	92
Rozdział II. Świadczenie	40	93
§ 4. Uwagi ogólne	40	93
I. Pojęcie	40	93
1. Przedmiot a treść świadczenia	40	93
2. Kwalifikacja prawna świadczenia	41	95
II. Uwagi ogólne o treści świadczenia	42	96
1. Działanie i zaniechanie	42	96
2. Sposób ustalenia świadczenia	42	97
3. Możliwość wykonania świadczenia	43	103
4. Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu i w zobowiązaniach starannego działania	44	106
§ 5. Rodzaje świadczeń	45	111
I. Świadczenia w zobowiązaniu przemiennym oraz z upoważnieniem przemiennym	45	111
1. Zobowiązanie przemienne	45	111
2. Upoważnienie przemienne	47	118
II. Wielość świadczeń oraz świadczenia uboczne	47	121
1. Łączenie świadczeń	47	121
2. Świadczenia uboczne	48	122
III. Świadczenia jednorazowe, okresowe i ciągłe	49	128
1. Świadczenia jednorazowe	49	129
2. Świadczenia okresowe	49	130
3. Świadczenia ciągłe	49	133
IV. Świadczenia podzielne i niepodzielne	51	135
V. Świadczenia oznaczone co do tożsamości i oznaczone co do gatunku	52	137
VI. Zwrot nakładów i wydatków	53	142
§ 6. Świadczenia pieniężne i odsetki	53	144
I. Pieniądz	54	145
1. Pojęcie	54	145
2. Funkcje	54	146
3. System pieniężny	55	147
II. Pojęcie i sposób spełnienia świadczenia pieniężnego	56	151
1. Pojęcie	56	151

	Str.	Nb.
2. Walutowość	57	155
3. Zapłata gotówką	59	157
4. Zapłata bezgotówkowa	60	158
5. Elektroniczna postać zapłaty	62	159
III. Nominalizm	63	161
1. Pojęcie	63	161
2. Zobowiązania ze świadczeniem pieniężnym	64	162
IV. Waloryzacja. Zagadnienia ogólne	64	163
1. Pojęcie i funkcja	64	163
2. Zakres zastosowania	65	165
V. Waloryzacja umowna	67	168
1. Pojęcie	67	168
2. Miernik wartości	67	169
VI. Waloryzacja sądowa	68	175
1. Pojęcie	68	175
2. Przesłanki	68	176
3. Zakres kompetencji sądu	71	184
VII. Odsetki	72	187
1. Pojęcie i funkcja	72	187
2. Źródła obowiązku świadczenia odsetek	74	194
3. Wysokość odsetek	76	199
4. Zakaz anatocyzmu	78	201
5. Terminy płatności	78	203
6. Przedawnienie	79	205
§ 7. Naprawienie szkody	81	207
I. Odpowiedzialność odszkodowawcza i jej przesłanki	82	208
II. Zasady i rodzaje odpowiedzialności	83	210
1. Zasady odpowiedzialności	83	210
2. Rodzaje odpowiedzialności	85	217
III. Związek przyczynowy	86	222
1. Pojęcie	86	222
2. Cecha normalności	87	224
3. Wyjątki	90	229
IV. Szkoda	90	232
1. Pojęcie	90	233
2. Rodzaje szkody majątkowej	92	237
3. Zaliczenie uzyskanych korzyści	94	241
4. Ujemny interes umowny	95	242
5. Ciężar dowodu	96	246
V. Świadczenie zmierzające do naprawienia szkody	97	247
1. Funkcje odszkodowania	97	247
2. Przyniesienie się poszkodowanego	98	253
3. Inne ograniczenia obowiązku naprawienia szkody	100	259
4. Sposób naprawienia szkody	101	263
5. Sposób ustalenia wysokości odszkodowania	103	267
Rozdział III. Wielość wierzycieli lub dłużników	106	275
§ 8. Zobowiązania solidarne	106	276
I. Solidarność dłużników (bierna)	107	276

	Str.	Nb.
1. Pojęcie.....	107	276
2. Źródła.....	107	278
3. Pozycja prawna dłużników wobec wierzyciela	108	282
4. Roszczenia regresowe.....	110	288
II. Solidarność wierzycieli (czynna).....	111	290
1. Pojęcie i funkcja.....	111	290
2. Reżim prawny	111	293
III. Struktura prawna zobowiązań solidarnych.....	112	298
IV. Solidarność niewłaściwa.....	112	301
§ 9. Zobowiązania niepodzielne i podzielne	114	303
I. Zobowiązania niepodzielne	114	303
1. Pojęcie.....	114	303
2. Wielość dłużników.....	114	304
3. Wielość wierzycieli.....	115	305
II. Zobowiązania podzielne.....	115	307
Rozdział IV. Umowy zobowiązaniowe.....	117	311
§ 10. Uwagi ogólne o umowach zobowiązaniowych.....	117	311
I. Uwagi wstępne	117	311
1. Pojęcie.....	117	311
2. Regulacja prawna.....	118	314
3. Transformacja koncepcji umowy.....	118	315
4. Umowy adhezyjne	119	317
II. Umowy wzajemne	120	320
1. Umowy jednostronne i dwustronne zobowiązujące	120	320
2. Pojęcie umowy wzajemnej	120	321
3. Zakres zastosowania	122	326
4. Konsekwencje.....	124	331
III. Umowy realne.....	124	333
IV. Umowy kauzalne i abstrakcyjne.....	125	336
V. Umowy losowe.....	126	338
§ 11. Treść umów zobowiązaniowych.....	126	340
I. Swoboda umów	127	340
1. Pojęcie.....	127	340
2. Zakres swobody umów	128	344
3. Granice wyznaczone przez ustawę	130	351
4. Granice wyznaczone przez zasady współżycia społecznego.....	131	354
5. Granice wyznaczone przez naturę zobowiązania	132	356
6. Skutki przekroczenia granic.....	134	359
II. Pierwotna niemożliwość świadczenia	134	360
III. Wyzysk	136	363
1. Przesłanki.....	136	363
2. Skutki prawne	136	366
3. Kwalifikacja prawna	137	369
§ 12. Zagadnienia szczególne związane z przygotowaniem i zawarciem umowy	137	370
I. Wprowadzenie.....	138	370
II. <i>Culpa in contrahendo</i>	138	371

	Str.	Nb.
III. Umowa przedwstępna.....	140	374
1. Pojęcie i cel.....	140	374
2. Przesłanka ważności.....	143	379
3. Termin zawarcia umowy przyrzeczonej.....	143	380
4. Skutki niezawarcia umowy przedwstępnej.....	144	382
5. Przedawnienie.....	146	388
IV. Ograniczenia swobody zawierania umów.....	146	390
1. Uwagi wstępne.....	146	390
2. Ograniczenia doboru kontrahenta.....	147	393
3. Obowiązek kontraktowania.....	148	396
4. Zezwolenia administracyjne.....	149	400
5. Tryb zawierania umowy.....	149	401
§ 13. Wzorce umów.....	150	403
I. Uwagi wstępne.....	150	403
1. Geneza i funkcja społeczna.....	150	403
2. Reakcja prawna.....	151	406
II. Pojęcie i charakter prawny wzorca umowy.....	152	409
1. Wzorzec umowy.....	152	409
2. Charakter prawny wzorca.....	154	412
III. Informacja o wzorcu przesłanką mocy wiążącej wzorca.....	156	417
1. Uwagi wstępne.....	156	417
2. Doręczenie wzorca.....	156	418
3. Inne sposoby informowania o wzorcu.....	156	419
4. Przejrzystość (transparentność) wzorca.....	157	420
IV. Wzorzec a umowa.....	158	422
1. Pierwszeństwo umowy.....	158	422
2. Wydanie wzorca w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym.....	159	424
3. Konflikt wzorców.....	159	426
§ 14. Umowy konsumenckie.....	160	427
I. Uwagi ogólne.....	161	427
1. Pojęcie.....	161	427
2. Zasady.....	161	428
3. Regulacja prawna.....	162	429
II. Niedozwolone postanowienia umowne.....	162	432
1. Uwagi ogólne.....	162	432
2. Zakres stosowania.....	163	433
3. Ciężar dowodu indywidualnego uzgodnienia.....	164	436
4. Przesłanki uznania klauzuli za niedozwoloną.....	165	437
5. Katalog klauzul z art. 385 ³ KC.....	166	438
6. Skutki uznania klauzuli za niedozwoloną.....	167	440
7. Kontrola treści konkretnego stosunku prawnego.....	167	441
8. Kontrola abstrakcyjna.....	168	442
III. Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa.....	170	446
1. Uwagi ogólne.....	170	446
2. Miejsce zawarcia umowy.....	171	448
3. Wyłączenia.....	171	449
4. Sposób zawarcia umów poza lokalem przedsiębiorstwa.....	172	450
5. Odstąpienie od umowy.....	173	451

	Str.	Nb.
IV. Umowy zawierane na odległość	174	453
1. Uwagi wstępne	174	453
2. Zawarcie umowy na odległość	175	455
3. Wyłączenia	175	456
4. Zgoda konsumenta na posłużenie się określonym środkiem porozumiewania się na odległość	176	457
5. Obowiązek informacji	177	458
6. Treść umowy	178	459
7. Skutki niewykonania umowy przez przedsiębiorcę	178	464
8. Zapłata kartą płatniczą	179	466
9. Odstąpienie od umowy przez konsumenta	179	467
10. Umowy dotyczące usług finansowych	180	468
§ 15. Umowy odnoszące się do osób trzecich	181	469
I. Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej	182	469
1. Pojęcie	182	469
2. Skutki	183	477
3. Zastosowanie	184	479
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	185	480
1. Pojęcie	185	480
2. Odpowiedzialność gwaranta	186	483
3. Zastosowanie	187	484
III. Umowa o zwolnienie dłużnika przez osobę trzecią od obowiązku świadczenia	187	485
Rozdział V. Czyny niedozwolone	190	487
§ 16. Uwagi wprowadzające	190	487
I. Pojęcie	190	487
II. Systematyka	191	493
III. Funkcja	192	494
§ 17. Odpowiedzialność za własne czyny	192	495
I. Uwagi ogólne	193	495
II. Bezprawność	194	500
1. Pojęcie	194	500
2. Wyłączenia	195	501
III. Wina	197	508
1. Pojęcie	197	508
2. Kwalifikacje psychiczne	198	510
3. Rodzaje i mierniki winy	200	513
IV. Współsprawstwo i współodpowiedzialność	201	518
1. Podżeganie i pomocnictwo	201	520
2. Skorzystanie ze szkody	202	522
V. Ciężar dowodu	203	526
1. Reguła ogólna	203	526
2. Wina anonimowa	203	528
§ 18. Odpowiedzialność za cudze czyny	204	529
I. Odpowiedzialność osób zobowiązanych do nadzoru	205	529
1. Uwagi wprowadzające	205	529
2. Odpowiedzialność sprawującego nadzór	205	532
3. Odpowiedzialność sprawcy	207	539

	Str.	Nb.
II. Odpowiedzialność osób powierzających wykonanie czynności innej osobie.....	208	541
1. Uwagi wstępne.....	208	541
2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez samodzielnego wykonawcę.....	208	542
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez podwładnego...	209	546
§ 19. Odpowiedzialność organów władzy publicznej.....	211	552
I. Uwagi wprowadzające.....	211	552
II. Podmioty.....	213	553
1. Podmioty odpowiedzialne.....	213	553
2. Poszkodowany.....	214	554
III. Przesłanki odpowiedzialności.....	215	555
1. Czyn niedozwolony.....	215	555
2. Szkoda i związek przyczynowy.....	219	560
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem albo niewydaniem aktu normatywnego, orzeczenia lub decyzji.....	219	561
1. Uwagi ogólne.....	219	561
2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem aktu normatywnego.....	220	562
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem orzeczenia lub decyzji.....	222	564
4. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem orzeczenia lub decyzji.....	225	565
5. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem aktu normatywnego.....	227	566
V. Naprawienie szkody na zasadach słuszności.....	228	567
VI. Uregulowania odrębne.....	230	568
§ 20. Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy.....	231	569
I. Odpowiedzialność za zwierzęta.....	231	570
1. Podmiot i przesłanki.....	231	570
2. Zasady odpowiedzialności.....	233	572
3. Samopomoc.....	233	574
II. Odpowiedzialność za wyrzucenie, spadnięcie lub wylanie przedmiotu.....	234	576
1. Podmiot i przesłanki.....	234	576
2. Zasada odpowiedzialności.....	234	578
III. Odpowiedzialność za zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części.....	235	580
1. Podmiot i przesłanki.....	235	580
2. Zasada odpowiedzialności.....	235	582
§ 21. Odpowiedzialność związana z użyciem sił przyrody.....	237	587
I. Osoby ponoszące odpowiedzialność na zasadzie ryzyka.....	237	587
1. Uwagi wstępne.....	237	587
2. Prowadzący przedsiębiorstwo.....	238	588
3. Posiadacz mechanicznego środka komunikacji.....	239	591
II. Przesłanki odpowiedzialności.....	240	594
1. Prowadzącego przedsiębiorstwo.....	240	594
2. Posiadacza mechanicznego środka komunikacji.....	241	595
3. Uchylenie zasady ryzyka.....	242	596

	Str.	Nb.
III. Okoliczności egzoneracyjne.....	243	601
1. Uwagi wstępne.....	243	601
2. Siła wyższa.....	243	602
3. Wina poszkodowanego	244	603
4. Wina osoby trzeciej.....	244	605
IV. Poszkodowany	245	607
1. Reguła ogólna	245	607
2. Regulacja szczególna	246	610
3. Ubezpieczenia komunikacyjne	246	613
§ 22. Zapobieganie szkodzie	247	615
I. Obowiązek zapobieżenia szkodzie	248	615
1. Uwagi wstępne.....	248	615
2. Przesłanki	248	616
3. Roszczenia	248	618
II. Odpowiedzialność za szkody poniesione w cudzym i we wspólnym interesie.....	249	619
§ 23. Reguły szczególne odnoszące się do naprawiania szkód z czynów niedozwolonych.....	249	622
I. Miarkowanie odszkodowania	250	622
II. Współodpowiedzialność kilku osób	251	626
1. Uwagi wstępne.....	251	626
2. Przesłanki współodpowiedzialności	251	627
3. Roszczenia regresowe.....	252	631
III. Szkada na osobie	254	634
1. Uwagi wstępne.....	254	634
2. Majątkowa szkoda na osobie	255	639
IV. Krzywda.....	262	659
1. Uwagi ogólne	262	659
2. Ogólne roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne	262	660
3. Relacje art. 445 KC do art. 448 KC	267	665
4. Zadośćuczynienie na podstawie art. 446 § 4 KC	270	667
5. Dziedziczenie i zbywanie roszczeń	271	668
6. Regulacje pozakodeksowe	271	669
V. Szkody związane z poczęciem i urodzeniem dziecka	272	670
1. Odpowiedzialność na podstawie art. 446 ¹ KC.....	272	670
2. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone niechcianym urodzeniem.....	272	671
§ 24. Przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych	274	672
I. Uwagi ogólne.....	274	672
II. Szczególny reżim przedawnienia	275	673
§ 25. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	277	679
I. Uwagi ogólne.....	278	679
1. Rozwój szczególnej regulacji prawnej.....	278	679
2. Usytuowanie przepisów	278	680
3. Relacje do innych uregulowań.....	279	681
II. Produkt niebezpieczny.....	280	682
1. Uwagi wstępne.....	280	682

	Str.	Nb.
2. Produkt	280	683
3. Produkt niebezpieczny	280	684
III. Podmioty	282	685
1. Podmiot odpowiedzialny	282	685
2. Podmiot uprawniony	283	686
IV. Przesłanki odpowiedzialności i przedawnienie roszczeń	283	687
1. Zasada odpowiedzialności	283	687
2. Szkoda i związek przyczynowy	284	688
3. Przedawnienie roszczenia odszkodowawczego	284	692
4. Zbieg odpowiedzialności	285	693
V. Semiimperatywny charakter norm ochronnych	285	694
1. Zakaz wyłączenia odpowiedzialności	285	694
2. Zakaz wyboru prawa obcego	285	695
Rozdział VI. Bezpodstawne wzbogacenie	286	696
§ 26. Istotne cechy i przesłanki	286	696
I. Uwagi ogólne	286	696
1. Pojęcie i funkcja bezpodstawnego wzbogacenia	286	696
2. Regulacja nienależnego świadczenia	287	698
II. Przesłanki	287	699
1. Wzbogacenie	287	700
2. Zubożenie	287	701
3. Związek między wzbogaceniem a zubożeniem	288	702
4. Bezpodstawność wzbogacenia	289	705
III. Nienależne świadczenie	289	706
1. Brak zobowiązania	290	708
2. Odpadnięcie podstawy prawnej	290	709
3. Nieosiągnięcie celu świadczenia	290	710
4. Nieważność czynności prawnej	290	711
§ 27. Roszczenie o wydanie wzbogacenia	291	712
I. Zasady ogólne	291	712
1. Przedmiot	291	712
2. Podmioty zobowiązane	293	715
3. Przedawnienie	293	716
II. Wzbogacenie niepodlegające zwrotowi	293	717
1. Świadomość braku zobowiązania	294	718
2. Zgodność świadczenia z zasadami współżycia społecznego	294	720
3. Zadośćuczynienie przedawnionemu roszczeniu oraz roszczeniu z gier i zakładów	295	721
4. Spełnienie niewymagalnego świadczenia	295	722
III. Przepadek świadczenia	296	723
1. Uwagi wstępne	296	723
2. Czyn zabroniony	297	725
3. Cel niegodziwy	297	727
4. Skutki	298	728

	Str.	Nb.
Rozdział VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania	300	732
§ 28. Wykonanie zobowiązań.....	300	732
I. Zasady ogólne.....	300	732
II. Zmiana stosunków (<i>clausula rebus sic stantibus</i>).....	304	736
1. Wprowadzenie	304	736
2. Zakres zastosowania	306	740
3. Przesłanki	306	742
4. Decyzje sądu	308	746
5. Zbieg przepisów.....	309	749
6. Umowne klauzule adaptacyjne	310	750
III. Podmioty wykonania zobowiązania	310	751
1. Osoby wykonujące.....	310	751
2. Osoby przyjmujące	311	753
IV. Przedmiot wykonania zobowiązania	312	756
1. Rzeczy oznaczone co do gatunku	312	756
2. Część świadczenia	312	757
3. Kilka świadczeń (zarachowanie zapłaty).....	312	759
V. Miejsce spełnienia świadczenia.....	313	764
VI. Termin spełnienia świadczenia.....	314	768
1. Oznaczenie.....	314	768
2. Wymagalność	316	772
VII. Wykonanie świadczeń wzajemnych	317	773
1. Jednoczesność świadczeń	317	773
2. Świadczenie wcześniejsze	317	775
VIII. Dowody spełnienia świadczenia.....	318	779
§ 29. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	320	784
I. Ogólne reguły określające odpowiedzialność dłużnika.....	320	784
1. Wprowadzenie	320	784
2. Odpowiedzialność odszkodowawcza.....	321	786
3. Wina	322	791
4. Odpowiedzialność za inne osoby.....	325	802
5. Ciężar dowodu	326	807
II. Niemożliwość świadczenia.....	328	811
1. Pojęcie niemożliwości świadczenia	328	811
2. Skutki niemożliwości świadczenia – wprowadzenie	330	812
3. Niemożliwość nieobjęta odpowiedzialnością dłużnika	331	813
4. Niemożliwość objęta odpowiedzialnością dłużnika	332	817
III. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	334	822
1. Wprowadzenie	334	822
2. Następstwa zwykłego opóźnienia	334	826
3. Następstwa zwłoki	334	827
4. Następstwa zwłoki w umowach wzajemnych.....	336	835
IV. Prawo zatrzymania	338	842
V. Zwłoka wierzyciela.....	339	843
1. Wprowadzenie	339	843
2. Przesłanki	340	845
3. Skutki	341	847

	Str.	Nb.
§ 30. Dodatkowe zastrzeżenia umowne.....	342	852
I. Uwagi wstępne	342	852
II. Zadatek	343	853
1. Pojęcie.....	343	853
2. Skutki	344	856
III. Umowne prawo odstąpienia	345	859
1. Pojęcie.....	345	859
2. Skutki	346	862
IV. Odstępne	346	864
V. Kara umowna.....	347	867
1. Pojęcie i funkcja.....	347	867
2. Ochrona dłużnika	348	870
3. Kara ustawowa.....	350	874
Rozdział VIII. Wygaśnięcie zobowiązania	351	876
§ 31. Wygaśnięcie zobowiązania związane z zaspokojeniem wierzyciela.....	351	876
I. Uwagi wstępne	351	876
II. Świadczenie w miejsce wykonania	352	877
III. Odnowienie.....	352	879
1. Pojęcie.....	352	879
2. Związek nowego z dawnym zobowiązaniem	353	881
3. Skutki	354	883
IV. Potrącenie	354	884
1. Pojęcie.....	354	884
2. Przesłanki.....	355	885
3. Skutki	357	890
4. Wyłączenia	358	893
5. Potrącenie umowne.....	359	894
V. Złożenie do depozytu sądowego.....	360	896
1. Tryb.....	360	896
2. Skutki	361	897
§ 32. Wygaśnięcie zobowiązania bez zaspokojenia wierzyciela	362	904
I. Uwagi ogólne.....	363	904
II. Zwolnienie z długu	363	905
III. Rozwiązanie umowy.....	364	907
Rozdział IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika	367	909
§ 33. Uwagi wstępne	367	909
§ 34. Zmiana wierzyciela	368	912
I. Przelew wierzycielności	368	912
1. Pojęcie.....	368	912
2. Dopuszczalność.....	370	917
3. Skutek wobec wierzyciela.....	371	923
4. Skutek wobec dłużnika	372	927
II. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela.....	374	931
1. Przesłanki i skutki.....	374	931

	Str.	Nb.
2. Obowiązek przyjęcia świadczenia	376	940
3. Ochrona dłużnika	376	941
§ 35. Zmiana dłużnika	377	942
I. Przejęcie długu	377	942
1. Pojęcie	377	942
2. Forma	379	946
3. Zgoda na przejęcie długu	380	950
4. Przedmiot umowy. Prawa uboczne	381	954
5. Zarzuty przysługujące przejemcy	381	955
II. Kumulatywne przystąpienie do długu	383	960
1. Umowa kumulatywnego przystąpienia do długu	383	960
2. Ustawowe kumulatywne przystąpienie do długu	383	961
Rozdział X. Zbieg roszczeń	385	965
§ 36. Uregulowanie prawne zbiegu roszczeń	385	965
I. Uwagi ogólne	385	965
1. Pojęcie zbiegu przepisów, norm i roszczeń	385	965
2. Skutki zbiegu roszczeń	386	967
II. Rozwiązania szczególne	387	969
1. Bezpodstawne wzbogacenie	387	969
2. Delikty	388	972
3. Szkoda wyrządzona przez produkt niebezpieczny	389	973
4. Naruszenia dóbr osobistych	390	974
Indeks rzeczowy	391	

Wykaz skrótów

1. Akty normatywne

KC	Kodeks cywilny
KP	Kodeks pracy
KPA	Kodeks postępowania administracyjnego
KPC	Kodeks postępowania cywilnego
KRO	Kodeks rodzinny i opiekuńczy
KSH	Kodeks spółek handlowych
KWU	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.)
KZ	<i>rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.)</i>
OchrKonsU.....	ustawa z 2.3.2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (Dz.U. Nr 22, poz. 271 ze zm.)
PPrM	ustawa z 12.11.1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. Nr 46, poz. 290 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 ze zm.)
PrNot	ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 ze zm.)
PrPostSAdm	ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. Nr 153, poz. 1270 ze zm.)
PWKC	ustawa z 23.4.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.)
SwobGospU	ustawa z 2.7.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.)

2. Organy orzekające

GKA	Główna Komisja Arbitrażowa
IC SN	Izba Cywilna Sądu Najwyższego
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SN (7)	Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów
TK	Trybunał Konstytucyjny